

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1943 kl. 9 f. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående vidtagande av åtgärder för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 219, av fru *Ronnebäck* m. fl. har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att skyndsamma åtgärder vidtagas för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom i enlighet med i motionen framförda synpunkter.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från *Yttranden.* skolöverstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission samt berett tillfälle för *Fredrika Bremerförbundet*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*, *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund* och *Ungsven-skarnas riksförbund* att inkomma med yttranden.

Arbetsmarknadskommissionens yttrande är fogat som bilaga till utskottets utlåtande.

Skolöverstyrelsen yttrar sig samtidigt över motion nr 8 av hr *Sefve* angående åstadkommande av bättre vägledning för den studerande ungdomen vid dess val av levnadsbana och motion nr 219 av fru *Ronnebäck* m. fl. angående vidtagande av åtgärder för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom.

Båda dessa motioner ha i stort sett samma syfte, nämligen att söka utvägar till att hjälpa envar till den arbetsplats, som bäst passar för hans anlag och där han samtidigt bäst behövs. Hrr *Sefves* motion begränsar dock sin framställning till den studerande ungdomen medan den andra motionen avser vägledning för ungdom i allmänhet. Hrr *Sefve* har endast tänkt sig inhämtande och sammanställande genom statliga myndigheters försorg av uppgifter rörande dels antalet studerande inom olika yrkesgrupper och dels behovet av arbetskraft av olika slag under överskådlig framtid samt meddelande av upplysning härom till lärjungar och målsmän, särskilt i samband med lärjungarnas olika linjeval.

Skolöverstyrelsen delar motionärernas uppfattning att frågan om yrkesvalet är ett synnerligen viktigt ungdomsproblem och därjämte en betydelsefull samhällsekonomisk faktor. Det kan med rätt påstås att yrkesvägledningen hittills i vårt land varit bristfällig, men den har dock ingalunda helt saknats. Bland hittills av det allmänna vidtagna åtgärder i orienterade syfte kan nämnas att en utförlig redogörelse för Sveriges ungdomsskolor utarbetats och att på några

större orter utges tryckta häften med upplysningar om olika utbildningsvägar, utgående från folkskolan. Vidare har »Riktlinjer» med uppgifter angående fordringarna för tillträde till olika levnadsbanor utgivits av skolöverstyrelsen till lärjungarnas ledning vid val av ämneskombinationer å det differentierade gymnasiet. Bland orienteringarna i bokform i yrkesvalsfrågan kan nämnas Svensk studentkalender, som utgivits av Sveriges förenade studentkårer med bidrag av statsmedel. Härtill komma av skolöverstyrelsen på olika tider utsända cirkulärskrivelser rörande de tekniska läroverken och den kompetens, som åtföljer avlagd realexamen m. fl. cirkulär.

Vad som sålunda gjorts på detta område har emellertid icke haft den systematiska karaktär, som är önskvärd och behövlig, och bl. a. har saknats dels en total överblick av arbetsmarknaden, dels allsidiga yrkesmonografier, dels ock en för allmänheten lättillgänglig individuell rådgivning.

Hela frågan om yrkesvägledning har emellertid genom kristidsförhållandenas tryck kommit i ett helt annat läge i och med tillkomsten av Statens arbetsmarknadskommission. I viktiga avseenden har kommissionen enligt sin instruktion arbetsuppgifter, som på det närmaste sammanhålla med förutsättningarna för en effektiv yrkesvägledning. Kommissionen har också genom arbetsförmedlingarnas ungdomsavdelningar i viss mån tagit upp frågan om yrkesvägledning och anställt särskilda personer för direkt yrkesrådgivning åt de unga. Utöver vad som sålunda upptagits av kommissionen synes kvarstå såsom väsentligt för den i motionerna påyrkade yrkesvägledningen dels utbildning av en speciell yrkesvägledarkår och anordnande av kurser för lärare och läkare, dels åtgärder för anlagsundersökningar och läkarundersökningar. En anlags- och fallenhetsprövning skulle vara en värdefull tillgång, men intet torde hindra att arbetsmarknadskommissionen organiserar även denna detalj. Skolöverstyrelsen finner det naturligtast att kommissionen får fortsätta och i motionernas anda ytterligare utveckla sin verksamhet som organ för den offentliga yrkesvägledningen.

Fredrika Bremerförbundet instämmer i stort sett i de synpunkter, som utvecklats i motionen.

Sveriges socialdemokratiska ungdomförbund hänvisar till att förbundet under de senaste tio åren ägnat särskilt intresse åt de spörsmål, som gälla ungdomens sociala ställning i det moderna samhällslivet och därvid även beaktat vikten av yrkesutbildning och yrkesrådgivning. I ett utarbetat socialt ungdomsprogram har förbundet fixerat sin uppfattning i fråga om denna angelägenhet på följande sätt: »Anlagsorientering och yrkesrådgivning uppbygges under samarbete mellan arbetsförmedling, kommunala myndigheter och lärarkår samt representanter för ortens näringsliv.» Förbundet tillstyrker oförbehållsamt motionen.

Folkpartiets ungdomsförbund understryker vikten av en effektiv yrkesvägledning för de unga men anser det diskutabelt om en särskild kår av yrkesvägledare bör upprättas, då arbetsförmedlingarnas personal bör vara kompetent även för yrkesvägledningen. Möjligen skulle för anlagsundersökningar kunna

krävas ett visst antal specialister. Förbundet anser att det fulla värdet av en förbättrad yrkesvägledning vinnes blott om den kombineras med utvidgade yrkesutbildningsmöjligheter.

Svenska landsbygdens ungdomsförbund förordar en utredning i motionens syfte men framhåller, att yrkesvägledningen bör kompletteras med en tillfredsställande yrkesutbildning samt erinrar om att den lägre lantbruksundervisningen icke kan anses tillfredsställande ordnad. Förbundet understryker betydelsen av att en utredning i enlighet med motionens yrkande även beaktar jordbrukar- och landsbygdsungdomens speciella problem.

Ungsvenskarnas riksförbund tillstyrker motionen efter att i stort sett ha instämt i de olika punkter, vari motionärerna sammanfattat sina synpunkter. Beträffande punkten om anlagsundersökning framhåller förbundet att då ungdomen omedelbart efter slutad folkskola ej alltid är mogen att avgöra sitt yrkesval borde sådan undersökning företagas vid två tidsperioder, nämligen dels när ungdomen slutar folkskolan, dels vid t. ex. 16—18 år.

Det råder knappast delade meningar om att en effektiv yrkesvägledning för ungdomen är nödvändig. Vikten av att de unga, som skola gå ut i förvärvslivet, bli placerade så att deras anlag och fallenhet komma till sin rätt, kan icke nog understrykas. Med hänsyn till befolkningsutvecklingen i vårt land, som kommer att kräva stora produktiva insatser av en relativt fåtalig befolkning i de arbetsföra åldrarna, är det angeläget att ungdomens yrkesval och utbildning främjas efter rationella linjer.

Utskottet.

Samhälleliga åtgärder till befämjande av de ungas yrkesval och arbetsanvisning ha tidigare väl icke sagnats, men det är först under de senare åren, efter tillkomsten av statens arbetsmarknadskommission, som frågan om yrkesvägledning efter mera målmedvetna riktlinjer upptagits. Kommissionen igångsatte också våren 1941 ett organisationsarbete på yrkesvägledningens område. Denna verksamhet inom kommissionen har emellertid hittills haft karaktären av en försöksverksamhet, som ännu är behäftad med vissa brister, vilka kommissionen förklarar sig på allt sätt vilja söka avhjälpa.

Kommissionen anser att dess yrkesvägledande verksamhet i huvudsak motsvarar de synpunkter och önskemål, som motionärerna framställa. I fråga om vissa av motionärerna framförda uppslag synes kommissionen dock vara tveksam. Motionärerna framhålla starkt den på vetenskaplig grund lagda psykologiska anlagsundersökningens betydelse medan kommissionen icke synes tillmäta de psykotekniska metoderna samma värde. Mot motionärernas uppfattning att en speciell yrkesvägledarkår borde utbildas framhåller kommissionen att det mest ändamålsenliga torde vara att yrkesvägledarens och arbetsförmedlarens uppgifter fullgöras av en och samma person.

Utskottet vill för sin del framhålla vikten av att yrkesvägledningen effektiviseras genom samverkan framför allt mellan skolan och den offentliga arbetsförmedlingen, vilka böra så utrustas att de kunna fylla den uppgift, varom här är fråga.

Frågorna om tillämpning av metoden med psykotekniska prov vid anlagsundersökningar och utbildande av en speciell yrkesvägledarkår samt om anordnande av kurser för lärare och läkare äro i och för sig av så vittgående natur och även av så stor ekonomisk räckvidd att de kräva närmare utredning. En sådan utredning synes också önskvärd med hänsyn till behovet av en effektiv yrkesvägledning.

Utskottet vill slutligen understryka i avgivna yttranden över motionen framkomna erinringar om att frågan om en bättre yrkesutbildning, icke minst med avseende på landsbygdens ungdom, måtte beaktas.

Utskottet, som finner den i motionen upptagna frågan vara av synnerligen stor betydelse, hemställer,

att andra kammaren för sin del, i anledning av förevarande motion, måtte besluta att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning rörande åtgärders vidtagande för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom i enlighet med i motionen framförda synpunkter.

Stockholm den 13 maj 1943.

På utskottets vägnar:

O. MALMBORG.

Närvarande: herr *Malmberg*, fröken *Nygren*, herrar *Gavelin*, *Lundh*, *Edberg*, *Jonsson* i Skutskär, *Sundqvist*, *Pettersson* i Degerfors, fru *Eriksson* och herr *Carlsson* i Bakeröd.

Bilaga.

Till Riksdagens andra kammares första tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Maj:t i skrivelse den 12 februari 1943 anbefallt statens arbetsmarknadskommission att till riksdagens andra kammares första tillfälliga utskott inkomma med av utskottet begärt utlåtande i anledning av motion nr 219 i andra kammaren av fru Ronnebäck med flera angående vidtagande av åtgärder för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom, får statens arbetsmarknadskommission anföra följande.

Redan när frågan om anslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket första gången underställdes riksdagens prövning, d. v. s. år 1906, var frågan om åtgärder till befrämjande av de ungas yr-

kesval och arbetsanvisning föremål för uppmärksamhet. I Stockholm hade dessförinnan styrelserna för stadens arbetsförmedling och stadens folkskolor tillsatt en särskild kommitté, som i sitt år 1907 avgivna betänkande tillstyrkte anordnandet av »kommunal arbetsförmedling för folkskolebarn i Stockholm». Enligt förslaget skulle för detta ändamål samarbete organiseras mellan skola och arbetsförmedling. De avgående eleverna skulle, i den mån de önskade anlita arbetsförmedlingen, ifylla ansökningsformulär, vilka skulle hopsamlas och granskas av klassläraren och sedan överlämnas åt den lärare, som skulle tjänstgöra som arbetsförmedlingens ombud vid respektive skola. Sedan de unga undersökts av skolans läkare, som därvid speciellt skulle aktge på vars och ens lämplighet för det yrke, som vederbörande förklarar sig ämnat välja, skulle ombudet upprätta en förteckning över ifrågavarande elever och översända densamma till arbetsförmedlingen, där de unga sedan personligen skulle infinna sig.

I Norrköping och Göteborg kommo liknande förslag till genomförande redan år 1907. I Stockholm åter dröjde det till år 1908, innan den planerade »skolbarnsförmedlingen» försöksmässigt kom till stånd. Samma år vidtogos liknande åtgärder i Hälsingborg och Sundsvall, och exemplet följdes i Kristianstad och Gävle år 1909, i Malmö år 1910 samt i Örebro och Uddevalla år 1912.

Dessa skolbarnsförmedlingar kommo till följd av olika samverkande omständigheter icke att motsvara de förväntningar, man ställt på dem. Nya effektiviseringsåtgärder planerades (bl. a. samarbete med hantverksföreningar och läringsnämnder), men alla dylika planer skötos åt sidan under världskriget 1914—1918, då en mångfald krävande uppgifter av annat slag kommo att åvila arbetsförmedlingen och då knappheten på arbetskraft kom många att anse det mindre nödvändigt med specialåtgärder för att förmedla arbete åt ungdomen.

Efter fredsslutet blev frågan åter aktuell. Skolväsendets utbyggnad med praktiska ungdomsskolor och fortsättningsskolor i förening med yrkesvärldens nu allt mer starkt märkbara differentiering skärpte kravet på yrkesorientering åt ungdomen vid valet mellan olika skolformer eller vid utträdet i det praktiska arbetslivet. Även i författningsväg hade man nu sökt tillgodose detta krav. Fortsättningsskolestadgan av år 1918 föreskriver sålunda, att »i samband med arbetet i fortsättningsskolan bör åt lärjungarna givas behöflig ledning för val av yrke, varjämte lämpliga åtgärder böra vidtagas för att skolan i samförstånd med den offentliga arbetsförmedlingens organ må kunna medverka till lärjungarnas anställande inom de arbetsområden, för vilka de kunna antagas äga de bästa förutsättningarna».

Då ungdomsarbetslösheten under åren 1926 och 1927 började tilldraga sig allmän uppmärksamhet, hade man emellertid i allmänhet ännu icke hunnit vidtaga några mera direkta åtgärder för att bygga ut arbetsförmedlingen för ungdom efter enhetliga och fasta linjer. Vid arbetsförmedlingen i Stockholm hade man (fr. o. m. år 1924) upprättat en särskild s. k. ungdomsförmedling, som bedrev sin verksamhet i samarbete med skolmyndigheterna och delvis efter tidigare angivna riktlinjer. På vissa andra orter hade man även gjort ansatser till liknande specialanordningar och samarbetsformer, utan att man dock — delvis av brist på direktiv från de centrala myndigheterna — hade kunnat nå fram till någon mera fast organisationsform. Även från skolornas sida företogs på flera orter åtgärder för att bättre planlägga ungdomens val av yrke och underlätta dess inplacering i arbetslivet.

Vid 1928 års riksdag var frågan om åtgärder för underlättande av ungdomens yrkesval och arbetsanvisning åter uppe till behandling, och riksdagen beslöt, att ett anslag av högst 10.000 kronor per år finge tagas i anspråk för ungdomsför-

medlingarnas understödjande. Denna anslagsbegränsning, som kvarstod till år 1931, motiverades närmast med att anordningarna skulle ha karaktär av försöksverksamhet. Allmänna råd och anvisningar för verksamheten lämnades år 1929 i en av socialstyrelsen och skolöverstyrelsen till rikets samtliga arbetsförmedlingsanstalter och skolmyndigheter utfärdad cirkulärskrivelse. I denna förordades ånyo samarbete mellan skola och arbetsförmedling, och för att ge detta samarbete en fastare organisatorisk form rekommenderades även tillsättandet av särskilda samarbetskommittéer med representanter för skola och arbetsförmedling men även för hantverk och industri, folkbildningsorganisationer m. fl.

Dylika samarbetskommittéer kommo småningom till stånd på ett tiotal orter, där man under trycket av ungdomsarbetslösheten började vidtaga särskilda lokala förstärkningar av arbetsförmedlingen för att tillgodose den yngre arbetskraftens behov. Därvid sökte man också i görligaste mån följa de allmänna anvisningar för verksamhetens rationella bedrivande, som lämnats i myndigheternas ovannämnda cirkulärskrivelse. Under månaderna närmast kring skolavslutningarna anslogos särskilda tider för ungdomsförmedling, varvid en lärare stundom direkt utnyttjades som rådgivare och varvid man även försökte tillgodogöra sig de »rekommendationer», som olika klasslärare avgivit om elever, vilka i skolan ifyllt en till ungdomsförmedlingen ställd ansökan med uppgift om bl. a. tilltänkt levnadsbana. Ävenledes organiserades på sina håll yrkesorienterande föredrag och lektioner i avgångsklasserna, mer eller mindre lokalt präglade upplysningsbroschyrer utdelades etc.

Även de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade ungdomsarbetslöshetssakkunniga förordade beträffande ungdomsförmedlingsverksamheten i sin år 1933 avgivna promemoria, att de på vissa orter redan vidtagna anordningarna med särskilda rådgivande samarbetskommittéer borde utbyggas och effektiviseras. De förde även fram tanken på anställande av en ungdomskonsulent inom socialstyrelsen för handläggning av de vidgade uppgifter, som en mera systematisk utbyggnad av ungdomsförmedlingsverksamheten skulle medföra.

I arbetsförmedlingspropositionen till 1934 års riksdag konstaterades, att vid genomförandet av den av statsrådet förordade omorganisationen av den offentliga arbetsförmedlingen förutsättningar föreläge för att anordna en effektivare arbetsförmedling även för de unga. 1934 års arbetsförmedlingslag visade sig också öppna dylika utvecklingsmöjligheter, såväl för arbetsförmedlingen i dess helhet som för ungdomsförmedlingarna. Med stöd av rikligare statsbidrag vidtogos på ett antal orter en rad åtgärder för att effektivisera ungdomsförmedlingsverksamheten och utbygga den i yrkesvägledande riktning i enlighet med de tidigare givna och nu kompletterade anvisningarna. I Stockholm, Göteborg och Malmö blev organisationen mest konsekvent utformad, och ett metodiskt försöksarbete igångsattes, vars resultat sedan kom att få betydelse för verksamheten även på andra håll i landet.

Vid krigsutbrottet år 1939 hämmades utvecklingen på de flesta håll. Då arbetsmarknadskommissionen år 1940 övertog den centrala ledningen av arbetsförmedlingsverksamheten, kommo emellertid även ungdomsförmedlings- och yrkesvägledningsfrågorna att ägnas särskild uppmärksamhet.

En konsulent för dessa frågor knöts till kommissionen, och sedan de förberedande undersökningarna visat, vilka förutsättningar man hade att räkna med på olika håll och vilka linjer man framför allt hade att följa, igångsatte kommissionen våren 1941 ett omfattande organisationsarbete på yrkesvägledningens område. Motionärerna anse sig också böra med tacksamhet notera detta men mena, att ifrågakvarande åtgärder äro otillräckliga, alltför ensidigt inrik-

tade på att tillgodose det allmännas intressen och i allt för hög grad begränsade till den sida av yrkesvägledningsverksamheten, som avser att lämna allmänt orienterande upplysningar om olika yrkesvägar och utbildningsmöjligheter. Det gäller, mena motionärerna, att »även ta hänsyn till *de ungas* rättmätiga krav på att få göra en insats i enlighet med sina anlag och förutsättningar», och det kräves »icke endast upplysningar om yrkesvärlden och utbildningsmöjligheterna utan i lika hög grad saklig hjälp till självkänedom, som endast den på vetenskaplig grund lagda psykologiska anlagsundersökningen kan skänka», och motionärerna anse sig böra »med beklagande konstatera de påtagliga bristerna» i kommissionens organisationsarbete på denna punkt.

Kommissionen har med anledning av de i motionen framförda synpunkterna och önskemålen låtit utarbeta en särskild »promemoria angående yrkesvägledning och anlagsorientering», vari en summarisk redogörelse lämnas för kommissionens organisationsarbete och student- och ungdomsförmedlingarnas verksamhet på detta område samt för de viktigaste erfarenheterna av den hittills bedrivna verksamheten. Under hänvisning till denna promemoria, som här bifogas, får kommissionen till en början framhålla, att kommissionen endast under ett par år omhänderhaft den yrkesvägledande verksamheten samt att denna verksamhet till stor del haft karaktären av en försöksverksamhet. Det har för kommissionen gällt att finna de vägar och metoder, som giva ungdomen de största möjligheterna att komma på rätt plats i livet. Kommissionen har försökt att pröva sig fram till en ändamålsenlig organisation, vilken endast kunnat utbyggas successivt, i den mån organisatoriska och ekonomiska förhållanden det medgivit. Kommissionen är väl medveten om att kommissionens yrkesvägledande verksamhet varit och fortfarande är behäftad med vissa brister, vilka kommissionen emellertid på allt sätt vill avhjälpa för att kunna giva ungdomen en verkligt effektiv yrkesvägledning.

Vad härefter angår de av motionärerna framförda kraven och synpunkterna ha motionärerna förklarat, att »de väsentliga leden i en effektiv yrkesvägledning» kunna innefattas i sex angivna moment. Kommissionen har därför ansett sig böra undersöka, i vad mån innehållet i nämnda moment blivit beaktade i den av kommissionen organiserade yrkesvägledningen. Kommissionen får med anledning härav anföra följande.

1) »*Utarbetande av yrkesmonografier och yrkesregister* för att yrkesvägladaren alltid skall vara i stånd att taga hänsyn till allt, som rör de olika yrkena, såsom de krav, som i varje särskilt fall måste ställas på fysisk och psykisk utrustning, utbildningsmöjligheter, löneförhållanden etc. (yrkeskartoteket).»

Inom arbetsmarknadscommissionen är man, såsom motionärerna uppgiva, för närvarande sysselsatt med uppläggning av ett kortregister över olika yrken. Ett mycket stort yrkesbeskrivande material har redan insamlats, och det är kommissionens förhoppning att inom den närmaste tiden kunna ställa vissa partier av detta material till yrkesvägladarnas förfogande för att sedan successivt komplettera materialet, efterhand som olika yrkesområden bli vederbörligen klarlagda. Kommissionen anser sig i detta sammanhang böra framhålla, att uppläggningsen av detta kortregister kräver ett mycket omfattande och tidsödande undersökningsarbete.

2) »*Översikt över arbetsmarknaden i dess helhet* med hänsyn till beräknad efterfrågan på arbetskraft inom olika yrken.»

Arbetsmarknadscommissionen och de arbetsförmedlande organen måste för att rätt kunna fylla sina arbetsförmedlande och arbetsreglerande uppgifter kunna överblicka arbetsmarknaden i stort och bilda sig en uppfattning om

arbetskraftsbehovet på olika håll och inom olika yrkesområden. Genom specialutredningar av det slag, som kommissionen låtit verkställa t. ex. beträffande vissa akademikers arbetsförhållanden och tillströmningen till de akademiska studiebanorna, har kommissionen försökt utröna framtidsutsikterna på vissa yrkesområden. Kommissionen anser sig dock i detta sammanhang böra påpeka, att det särskilt under nu rådande förhållanden är vanskligt att göra några bestämda uttalanden angående de framtida arbetsförhållandena inom olika yrken.

3) »*Allmänna upplysningar i skolorna om yrkesvärlden, förberedande pedagogiskt arbete, så att ungdomen blir inställd på det kommande yrkesvalet.*»

På vissa håll ha sedan åtskilliga år tillbaka från lärarhåll betydelsefulla insatser gjorts i nu nämnda avseende. Som av ovannämnda promemoria framgår, har dessutom under senaste tid på kommissionens initiativ och i nära samverkan med skolmyndigheter och lärare upplysningsverksamhet, i det syfte motionärerna angiva, bedrivits i skolorna i väsentligt större omfattning än tidigare. Härvid ha såväl lärare som arbetsförmedlingarnas tjänstemän medverkat. Sålunda ha exempelvis på nästan samtliga platser, där den yrkesvägledande verksamheten hunnit få fastare organisation, yrkesvägledarna besökt såväl folkskolor som högre skolor samt hållit orienterande lektioner och föredrag för olika klasser. Vidare ha upplysningsbroschyrer av olika slag utarbetats och kostnadsfritt ställts till elevers och lärares förfogande i samtliga de skolor och klasser, där broschyrerna kunna anses vara till gagn. Andra dylika åtgärder planeras, och kommissionen, som väl inser, att mycket återstår att göra på det område, varom här är fråga, har för avsikt att successivt utbygga verksamheten.

4) »*Åtgärder för att komma underfund med den avgående skolungdomens fallenhet för olika arter av yrkesarbete samt läkarundersökningar i samband härmed.*»

Den samlade in- och utländska erfarenheten på yrkesvägledningens område anvisar *flera olika vägar* för att erhålla en uppfattning om individens »fallenhet för olika arter av yrkesarbete». Såsom av promemorian framgår, utnyttjar den av arbetsmarknadskommissionen organiserade yrkesvägledningen på alla de platser, där den hunnit bli utbyggd, *samtliga dessa vägar med undantag* för den speciella form av anlagsorienterade prov, som bygger på *experimentalpsykologisk* teknik. Framför allt har ett systematiskt arbete nedlagts på att tillförsäkra den individuella yrkesvägledningen de anlagsorienterade uppgifter om den unge, vilka *lärare och skolläkare* äro i stånd att lämna på grundval av sin ofta mångåriga kontakt med vederbörande. Men även betydelsen av en rationell teknik, när det gäller att genom muntligen och skriftligen ställda *frågor* komma den unge in på livet, har tillfullo insetts av kommissionen och dess yrkesvägledande organ. Därtill kommer den form av direkt anlagsprövande experiment, som arbetsförmedlingen har naturliga möjligheter att anordna och som innebär, att den unge får *tillfälle att försöka sig på olika arbetsuppgifter* hos någon lämplig arbetsledare, som är villig att medverka som prövningsinstans. Genom att sammanställa den på dessa olika vägar erhållna kunskapen och komplettera den med de iakttagelser, som yrkesvägledaren själv varit i stånd att göra, har man i de flesta fall fått en ganska tillfredsställande uppfattning om den unges anlag och intressen.

Detta utesluter naturligtvis icke, att även den form av anlagsundersökning, som bygger på experimentalpsykologisk teknik i inskränkt mening och vilken

motionärerna särskilt förorda, i åtskilliga fall skulle kunnat vara till gagn för bedömningen. Kommissionen vill emellertid i detta sammanhang framhålla

att ifrågavarande experimentalpsykologiska metoder endast förmå klarlägga vissa sidor av den anlagsmässiga utrustningen men däremot icke sådana betydelsefulla faktorer som den på lång sikt verkande energien och ambitionen, den sociala anpassningsförmågan och liknande — faktorer, som dock många gånger i praktiken bli av utslagsgivande betydelse,

att de experimentalpsykologiska metoderna följaktligen icke kunna ersätta utan endast i vissa avseenden komplettera de övriga metoder, som stå yrkesvägledningen till buds vid anlagsorienteringen och som för övrigt äro de grundläggande även i de länder, där man har experimentalpsykologiskt arbetande institut till sitt förfogande, ja, i stor utsträckning även utnyttjas av dessa institut,

att en vederhäftig anlagsundersökning på experimentalpsykologisk grund är en synnerligen omständlig och tidskrävande uppgift, som dessutom ställer stora krav på den, som har ansvaret för densamma, liksom även på den tekniska utrustningen,

att på grund härav ett allmänt genomförande av experimentalpsykologiska anlagsundersökningar av den avgående skolungdomen, i enlighet med motionärernas förslag, måste kräva inrättande av ett stort antal sådana institut, vilket måste möta stora ekonomiska och tekniska svårigheter,

att man i de länder, där man hunnit samla den största erfarenheten på detta område, ej ansett sig böra mera allmänt genomföra dylika undersökningar, bland annat på den grund att man ansett, att man i de flesta fall kan nå ett tillfredsställande resultat medelst övriga till buds stående undersökningsmetoder; att de experimentalpsykologiska metoderna ha sin största betydelse i vissa särskilda fall, såsom beträffande de s. k. partiellt arbetsföra och individer, vars anlag äro ovanligt svåra att bedöma, samt då det gäller att avgöra, om en individ fyller de krav, som i ett speciellt avseende måste ställas på utövaren av visst yrke,

att de experimentalpsykologiska metoder, som de utländska instituten på området begagna sig av, icke till fullo kunna utnyttjas, förrän de blivit anpassade efter svenska förhållanden, vilket emellertid hittills endast skett i ringa utsträckning, samt

att varje försök att genomföra motionärernas önskemål på denna punkt måste föregås av ett omfattande praktiskt-psykologiskt forskningsarbete i samråd med dem, som ha ansvaret för den egentliga yrkesvägledningen.

5) »Individuell vägledning, baserad på ingående kännedom om individens yrkesvalsituation ur anlags-, ekonomisk, medicinsk och social synpunkt och med hänsyn till möjligheterna att åstadkomma bättre balans inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden.»

Av vad tidigare anförts i fråga om anlagsorienteringen framgår, att den av ungdomsförmedlingarna bedrivna verksamheten även åsyftar *individuell* vägledning och icke enbart allmän upplysningsverksamhet. Den redogörelse för verksamheten, som lämnas i promemorian, klarlägger även, att man vid den individuella yrkesvägledningen i görligaste mån söker beakta de olika faktorer, som i varje särskilt fall bestämma den unges yrkesvalsituation och möjligheter, d. v. s. icke blott förefintliga anlag och intressen utan även ekonomiska och sociala faktorer av olika slag. Av redogörelsen framgår också, att den av ungdomsförmedlingarna bedrivna yrkesvägledningen därjämte har en avgjort praktisk inriktning bl. a. i så måtto, att den ofta utmynnar i utbildnings- och arbets-

beredande åtgärder av olika slag samt andra försök att hjälpa den unge till rätta med de praktiska problem, som i många fall uppstå för honom vid hans val av yrke. Möjligheter härtill har yrkesvägledningen bl. a. tack vare sin omedelbara sammankoppling med de arbetsförmedlande organen och tack vare det samarbete, som efterhand kommit till stånd med socialvårdande organ av olika slag.

6) »Utbildning av speciell yrkesvägledarkår, kurser för lärare och läkare samt undervisningsplaner i ämnet för skolorna.»

Någon speciell yrkesvägledarkår har kommissionen icke ansett sig böra utbilda. Kommissionen anser det mest ändamålsenligt, att yrkesvägledarens och arbetsförmedlarens uppgifter fullgöras av en och samma person. Vid de största ungdomsförmedlingarna kan det dock vara fördelaktigt att låta vissa tjänstemän specialisera sig på vissa yrkesvägledningsuppgifter, men dessa tjänstemän böra icke få släppa kontakten med det arbetsförmedlande arbetet.

En annan sak är, att ifrågavarande arbetsförmedlare måste vara speciellt kvalificerade för de yrkesvägledande uppgifterna och att detta bl. a. också förutsätter en ganska grundlig specialutbildning. Kommissionen vill i detta sammanhang framhålla, att från kommissionens sida avsevärd möda nedlagts icke blott på att få ifrågavarande tjänster besatta med personer, som genom sin teoretiska och praktiska utbildning samt sina personliga egenskaper äro särskilt väl skickade för hithörande uppgifter, utan även på att vederbörande erhålla erforderlig specialutbildning. Skriftliga instruktioner ha därvid ansetts otillräckliga. Sommaren 1942 samlade kommissionen ifrågavarande personal till en särskild instruktionskurs, och nya dylika kurser planeras. Vidare lämnas mera personlig handledning vid de instruktions- och inspektionsresor, som kommissionens konsulent i dessa frågor tid efter annan företager till respektive orter.

Vad lärarna beträffar, kräves otvivelaktigt åtskillig informationsverksamhet för att bibringa dem den rätta inställningen till och insikten om dessa uppgifter. För att åvägabringa detta har kommissionen icke blott utnyttjat de tillfällen, som lärarkonferenser och olika kurser erbjudit, utan även påbörjat ett mera metodiskt instruktionsarbete, bl. a. i form av föreläsningar och demonstrationer i seminarierna.

Vid kommissionens planläggning av anordningarna för ungdomens yrkesvägledning har kommissionen icke kunnat bortse ifrån att de med en sådan verksamhet förenade kostnaderna nödvändiggöra en successiv utbyggnad. Denna utbyggnad måste sålunda avvägas efter de krav, som framkomma från olika orter och olika intressegrupper. Anordningar av experimentalpsykologisk art draga ofrånkomligt relativt höga kostnader. Det synes därför kommissionen angeläget, att de medel, som kunna stå till förfogande för yrkesvägledningsarbetet i dess helhet, i första hand tagas i anspråk för sådana utbyggnader, som direkt komma det stora flertalet av landets ungdomar till del.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att den av kommissionen organiserade yrkesvägledningsverksamheten till såväl syftemål som metoder i huvudsak motsvarar de synpunkter och önskemål, som motionärerna framställa. Givetvis brister det ännu på åtskilliga punkter, och på många håll är organisationen av allt för färskt datum för att verksamheten här skall kunna sägas vara effektiv. Olika metoder för verksamhetens rationella bedrivande ha emellertid prövats, bärkraftiga sådana ha utvunnits, och det grundläggande organisationsarbetet har fortskridit så långt, att konturerna av ett hela landet omspannande verksamhetssystem med fasta punkter i varje län äro fixerade. De efterhand

gjorda erfarenheterna få sedan i viss mån bli riktninggivande för det fortsatta uppbyggnadsarbetet, som av såväl organisatoriska som ekonomiska skäl måste ske successivt och bli ett arbete på mycket lång sikt. Att forcera fram metoder och system, som icke äro vederbörligt säkerställda av erfarenheten, är näppeligen rationellt och kan bli till större skada än gagn. Detta gäller även beträffande den speciella form av anlagsprövande system, som bygger på experimentalpsykologisk teknik och som motionärerna framför allt tagit sikte på. Detta komplement till den yrkesvägledande verksamheten anser sig kommissionen för närvarande icke kunna åvägbringa av skäl, som ovan antytts, men inser tillfullo den betydelse, ett dylikt komplement skulle ha i speciella fall, och har intet att erinra emot att verksamheten erhåller detta komplement, förutsatt, att här framförda kritiska synpunkter vederbörligen beaktas, och förutsatt, att det av kommissionen bedrivna organisationsarbetet på yrkesvägledningens område får fortskrida efter samma linjer som hittills.

I detta ärendes slutliga avgörande ha deltagit, förutom kommissionens ordförande, ledamöterna Lundquist, Andersson, Carell, Falk, Vahlberg, Västberg och Malmström samt ersättaren Styrman.

Stockholm den 11 mars 1943.

Statens arbetsmarknadskommission

A. THOMSON.

SVEN SKOGH.
